

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы «__» _____
№__ бұйрығына 5-қосымша

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрінің
2011 жылғы «29» желтоқсандағы
№ 543 бұйрығына 5-қосымша

Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің «Кескіндеме» пәні бойынша білім беру бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балалар көркемөнер мектептерінің және балалар өнер мектептерінің «Кескіндеме» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Кескіндеме» пәніне оқытудың мақсатын, оқыту нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Осы Бағдарламада келесі түсініктер қолданылады:

1) акварель – суда араластырған кезде нәзік пигменттің мөлдір жүзгінін құрайтын, және осының есебінен жеңілдік, әуелік әсерін және назік түстік ауысуларға мүмкіндік беретін арнайы акварельді бояуларды пайдаланатын кескіндемелік техника;

2) әуе перспективасы – суретші-пейзажшыға өзінің кенептерінде кеңістіктің тереңдік иллюзиясын құруға көмектесетін тәсіл;

3) гризайль – бір түстің тональді градацияларымен орындалатын, көбінде сепи немесе сұр кескіндеменің түрі, сондай-ақ салынған барельефтерді және архитектуралық немесе мүсін элементтерін құру техникасы;

4) кескіндеме – қатты немесе иілгіш бетке бояуды жағу арқылы көрінетін бейнелерді жеткізумен байланысты бейнелеу өнерінің түрі;

5) кескіндемедегі жергілікті түс – бейнеленетін нысандардың негізгі және өзгертілмеген түсі, шартты, реңктері жоқ, олар табиғатта жарықтың, әуе ортасының, қоршаған заттардың рефлексінен пайда болатын түстер;

6) кескіндемедегі этюд – суретшіге қандай да бір бейнелеу уәждемесін зерттеуге және өңдеуге мүмкіндік беретін, көптеген жағдайда натураға қарап көркемдік шығарманы орындау;

7) колорит – эстетикалық тұтастықты құрайтын түстік реңктердің жүйесі, өнер шығармашылығындағы олардың үйлесуі және өзара байланыстары;

8) композиция – көркемдік форманы ұйымдастыратын маңызды компонент, шығармаға бірлік пен тұтастық, оның элементтерін бір-біріне бағындыруды және суретшінің барлық ойын жеткізеді;

9) қосымша түстер (өзара толықтыру) – оптикалық араласуы ахроматикалық түсті (қара, ақ немесе сұр) психологиялық сезінуді қалыптастыруға алып келетін түстердің жұбы;

10) натюрморт – бейнелеу өнеріндегі жансыз заттардың бейнесі;

11) пропорция – көркемдік шығармалардың немесе архитектуралық ғимараттардың барлық бөліктерінің өлшемділігі, олардың бір-біріне сәйкестігі және тұтаспен белгілі қатынастары;

12) ритм – өнердегі негізгі кезеңдердің бірі, бейнелеу өнерінде ритм түстердің, объектілердің, сәуле дақтарының және көлеңкенің қайталануы арқылы жасалуы мүмкін;

13) сәндік – адамды қоршаған заттар әлемінің ортасындағы пластикалық өнер шығармаларының эмоциялық мәнерлігін және көркемдік ұйымдастырушылық рөлін күшейтетін көркемдік қасиеттердің жиынтығы;

14) түстік қатынастар – баяулардың көмегі арқылы көру бейнесін жеткізудегі түстердің бір-біріне әсер етуі;

15) фактура – сәндік-қолданбалы өнер, мүсін немесе кескіндемелік жазықтықтың бұйымының бетін өңдеу сипаты, бейнелеу құралдары арқылы шынайы заттардың ерекшеліктерін жеткізу тәсілі.

3. Бағдарламаның мақсаты: кескіндеме құралдары арқылы білім алушының шығармашылық қабілеттерін дамыту.

4. Бағдарламаның міндеттері:

1) тұстану негіздерін меңгеру;

2) көркемдік сауат негіздерін меңгеру;

3) кескіндеменің акварель және гуашь техникасын меңгеру;

4) композицияны құру және әртүрлі материалдарда және техникада қолдану тәсілдерін оқыту;

5) натюрмортта заттардың материалдылығын жеткізудегі практикалық дағдыларды меңгеру;

6) кеңістік пен форманы түс арқылы жеткізу дағдыларына оқыту;

7) заттардың түстік кереғарлығын және реңктік қатынастарын бейнелеу дағдыларын бекіту;

8) көркемдік талғамды, қиялды, кеңістіктік елесті дамыту, көркемдік қызметке деген шығармашылық көзқарасты тәрбиелеу;

9) білім алушының шығармашылық маңғаздануы және кәсіби бағдарлануы;

10) әлемдік және отандық көркемдік мәдениетінің озық үлгілері негізінде білім алушы тұлғасын дамыту.

5. Бағдарламаны меңгеру мерзімі – төрт жыл. Негізгі, жалпы орта білімді аяқтамаған, бірақ көркемөнер саласындағы техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға түсуді жоспарлап отырған балалар үшін, білім алушылардың ата-аналарының сұранысы бойынша Бағдарламаны меңгеру мерзімі бір-екі жылға ұлғайтылуы мүмкін.

6. Бағдарламаны іске асыруға арналған оқыту уақытының көлемі осы бұйырықтың 2-қосымшасында көрсетілгендей балалар көркемөнер мектептерінің үлгілік оқу жоспарына сәйкес анықталады. Оқыту топтық формада іске асырылады. Топтағы білім алушылардың сандық құрамы – кемінде 8 адам және 15 адамнан көп емес.

2-тарау. Білім беру процесін ұйымдастыру, оқытудың тәсілдері мен әдістері

7. Бағдарлама тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік дамытудың негізгі міндеттер жүйесі арқылы іске асырылады. Оқытудың мазмұны оқу процесінде қалыптасатын іс-әрекет тәсілдерімен, көркемдік шығармашылықпен араласу формаларымен байланыста іске асырылады.

8. Бағдарламаның ерекшелігі білім алушылардың бейнелеу, көркемдік-құрастыру қабілеттерін, ерекше ойлауын, шығармашылық даралығын дамытуға бағытталуы болып табылады.

9. Пән білім алушыларды дәстүрлі оқытуға, әр білім алушыға жеке-сараланған тәсілмен оқытуға, көркемдік-бейнелі ойлауын дамытуға, балалардың рухани және мәдени құндылықтарды меңгеруіне бағытталған.

10. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды.

11. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

- 1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;
- 2) көркемдік шығармашылықтың даму ерекшеліктерін меңгерудегі қатаң жүйелілік;
- 3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;
- 4) оқу процесінің мақсаттылығы.

12. Бағдарлама білім алушыға өнер мен өмірдің өзара байланыс жүйесі туралы тұтас түсінікті қалыптастыруға жағдай жасайды, балалардың өмірлік тәжірибесін, қоршаған шынайылықтан нақты мысалдарды кеңінен тартуды қарастырады. Бақылау және қоршаған шынайылықты эстетикалық сезіну негізінде жүргізілетін жұмыс балалардың Бағдарлама материалдарын меңгеруінің маңызды шарттары болып табылады.

13. Бағдарлама дарындылығы, дайындығы және жалпы дамуы түрлі деңгейдегі балаларға арналған. Педагог бейнелеу өнері бойынша білімді

меңгеруде қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке ерекше көңіл бөледі.

14. Бағдарлама білім алушының жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді:

- 1) көркемдік бейнелеу қызметіндегі білімді меңгереді;
- 2) бейнелеу өнері саласындағы терминдерді меңгереді;
- 3) оқу материалдарымен жұмыс істеу білігін меңгереді;
- 4) білім алушылардың шығармашылық қызмет тәжірибесін алады.

15. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;

2) білім алушының бойында оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;

3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуде көмек көрсетуге;

4) Бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім алушыға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

16. Бағдарлама білім алушының жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылықтарғын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттіліктеріне қол жеткізуге бағытталған.

17. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

1) тұлғаны қалыптастырудың тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;

2) оқытудағы жас, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;

3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгіленген мазмұны, формалары және тәсілдері;

4) оқытудың дамытушылық мәнмәтініндегі білім алушының шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту мәселелерін әзірлеу;

5) көрнекті педгогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

18. Оқу материалының мазмұнын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

1) ғылыми-әдістемелік негіздеме және қолжетімділік қағидаты оқу-тәрбие процесін заманауи педагогикалық және психологиялық ғылымдардың жетістіктері, өнертану теориясы мен тарихы негізінде құруды талап етеді. Педагог дидактиканың ережелерін басшылыққа алады: қарапайымнан күрделіге, жеңілден қиынға, атақтыда белгісізге;

2) жүйелілік қағидаты оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқытудың барлық элементтерінің байланысының болуын болжайды;

3) көрнекілік қағидаты – актерлік ойынның мәнін түсінуді қамтамасыз ететін түрлі құралдар мен тәсілдерді қолдану;

4) педагогтің басшылық рөлі кезіндегі түсінушілік және белсенділік қағидаты ритмика сабағына деген саналы көзқарасты тәрбиелеуді, сабақта білім алушылардың алдына қойған нақты міндеттерді түсінуді қарастырады.

19. «Кескіндеме» пәніне топтық оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, оқыту формаларын және оқу-әдістемелік кешенін таңдаудың түрлілігін болжайды.

20. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

- 1) ауызша әдіс – түсіндіру, қарастыру, талдау;
- 2) көрнекілік – шығармашылық жұмыстарды, бейне материалдарды қарау, білім алушылардың жалпы даму деңгейін аттыру үшін көрмелерге, мұражайларға бару;
- 3) практикалық – мұқият пысықтау үшін тұтас шығарманы ұсақ бөліктерге бөлу және кейіннен тұтасты ұйымдастыру;
- 4) талдау – салыстыру және жалпылау, қисынды ойлауды дамыту;
- 5) эмоциялық – ассоциацияларды, бейнелерді іріктеу, көркемдік әсерлерді құру.

21. Әдістерді таңдау білім алушының жасына және жеке ерекшеліктеріне, физикалық қабілеттеріне, көркемдік қабілеттерінің даму деңгейіне байланысты болады.

22. Педагогтің білім алушылармен топтық жүргізетін сабақтары сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақ жоспары бір уақытта жүргізілетін теориялық және практикалық сабақтардан құралады.

23. Жұмыстың сабақтан тыс формаларының түрлері:

- 1) тақырыптық көрмелерге бару;
- 2) өнер туралы фильмдерді қарау;
- 3) мұражайларға, суретшілердің шеберханаларына бару;
- 4) байқауларға, балалардың жұмыстарының көрмесіне қатысу.

25. Осы Бағдарлама негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың осы сынып үшін ұтымды және барынша тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді. Педагог осы Бағдарламадан сынып білім алушыларының дайындық деңгейіне сәйкес келетін тақырыптарды таңдайды.

25. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

- 1) титул парағы;
- 2) түсінік хат;
- 3) оқу қызметін жоспарлау;
- 4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

26. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

- 1) білім беру ұйымының аталуы;
- 2) оқу пәнінің аталуы;
- 3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;
- 4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);

5) педагог туралы қысқа мағлұмат;

6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекіткендігін белгілеуге арналған орын.

27. Түсінік хаттың мазмұны:

1) осы Бағдарлама негіздеме ретінде;

2) аталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат және міндеттер;

3) аталған сыныптағы оқыту ерекшеліктері (дамытушылық, түзету-дамытушылық, дарынды балалармен жұмыс);

4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) өзгерістердің себептері мен мақсаттылығын нұсқай отырып, бөлек тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және (немесе) уақытын өзгерту туралы ақпарат.

28. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушы қызметінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

29. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;

2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;

3) оқу-көрнекілік құралдардың тізбесі.

30. Педагогтің оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

31. Кескіндеме сабақтарында білім алушыларға композиция, форманың пластикалық құрылымы, перспектива, сәулені бөлу және түстердің бір-біріне өзара әсер етуі бойынша білімдерін, сондай-ақ бейнелеудің кескіндемелік әдістерінің дағдыларын пайдаланып екі өлшемді парақтың бетінде түрлі-түсті үл өлшемді форманы көруді, түсінуді және бейнелеуді үйретуге бағдарланған.

32. Сабақтарда жұмыс жеңілден күрделіге қарай өрбу ретімен, мейлінше өз бетінше орындауға және барынша жұмыстың аяқталуына қарай жүргізіледі. Ұзақ мерзімді қойылымдар қысқа мерзімді қойылымдармен үйлестіріледі, жеңіл түс беруді және көздің нақтылығын қалыптастыру үшін жылдам этюд техникасына оқыту енгізіледі.

33. Білім алушы натурамен жұмысқа сүйене отырып, қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді этюдтермен жұмысты жүргізу ретін меңгереді. 34. Сабақ барысында педагог көрнекілік материалдарды: балаларға жаңа материалды жылдам және сапалы меңгеруге мүмкіндік беретін оқулықтарды, слайдтарды, оқытудың әртүрлі техникалық құралдарын пайдаланады.

35. Өз бетінше жүргізілетін сабақтар үнемі және жүйелі түрде жүргізіледі. Жұмыс көлемі балалардың жалпы білім беру бағдарламаларын игеруімен қатар үй тапсырмасына дайындалуға кететін уақыт шығыны ескеріліп анықталады.

36. Жеке үй тапсырмасы бірнеше тәсілмен және педагогтің нұсқауына сәйкес жүргізіледі. Ең алдымен күрделі тапсырмалар пысықталады. Білім алушының ақыл-ой және физикалық мүмкіндіктерін есепке алып қандай да бір тапсырманы орындауға жұмсалатын уақытты анықтайды.

37. «Кескіндеме», «Сурет», «Композиция», «Компьютерлік сызба өнері және дизайн» пәндерінің пәнаралық байланыстары білім алушыларға заттар әлемін тұтас қабылдауға түрткі болады.

3-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

38. 1 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) білім алушы кескіндеме теориясы негіздерімен, кескіндемелік материалдармен, кескіндемелік құралдар арқылы форманы бейнелеу тәсілдерімен танысады, түсті қабылдауды, түс арқылы заттардың көлемін, сызықтық және әуе перспективаларын жеткізуді үйренеді;

2) түс, оның қасиеттері, түстік дақ, түстік-реңктік қатынастар, колористикалық тұтастық, түстік сәндік және орындау техникасы (гризайль, пуантилизм, шектеулі түстік гамма, сәндік техника) туралы білім меңгеріледі;

3) формат, композициялық орналастыру, пропорция, ритм, перспектива туралы білімдері бекітіледі, акварельмен және гуашьпен жазу техникасы меңгеріледі.

39. 1 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Кескіндеме бойынша 1 сыныптың Бағдарламасымен танысу. Хроматикалық және ахроматикалық түстер. Күн спектрі және түстік шеңбер. Негізгі және құрамдас түстер. Негізгі сипаттамалар: жылы, суық түстер; қосымша түстер. Бояуларды араластыру.

2-тақырып. Акварельмен жұмыс істеудің негізгі негіздері. Жлпак заттарды, қарапайым өсімдік пішінін бейнелеу. Акварельді бояулармен жұмыстың техникалық тәсілдері: бір түсті келесі түске құю, лессировка – акварельдің мөлдір қабаттарын бір біріне қою, формасы, көлемі және бағыты бойынша түрлі бояулар.

3-тақырып. Кескіндемедегі реңк және сәуле мен көлеңке. Түстің реңктік ерекшеліктері (жарық). «Гризайль» техникасымен танысу. Осы техникада жұмысты ретімен жүргізу. Жалпыдан жекеге реңк тік қатынастарымен жұмыс. Реңктік қатынастарды жеткізудегі су мен бояудың тепе-теңдік маңыздылығы.

4-тақырып. Көлемді берудегі түс пен реңк . Заттың жергілікті түсі және оның жарықтық ауа кеңістіктегі өзгерісі. Түстердің өзара ықпалдасуы, түс рефлексі туралы түсінік.

5-тақырып. Гуашьпен салынған кескіндеме. Колорит туралы түсінік. Гуашь бояуларымен жұмыстың ерекшеліктері. Шектеулі түс гаммасы. Кескіндемедегі суық түстер.

6-тақырып. Түс және оның қанықтығы. Жарықтың әсерінен түстердің өзгеруі. Әр түстердің молдық деңгейлері, өзара әсер етуі. Заттың мол қамтылған түстері бойынша натюрмортты орындаудағы бірізділік. Жинақтау туралы түсінік.

7-тапсырма. Жартыжылдық сынақ жұмысы. Қорытынды жұмыстың негізгі талаптары. Жұмыс жүргізу кезеңдері. Жарыққа байланысты түстердің арақатынасы. Заттар қойылымдағы түстердің өзара ықпалы.

8-тақырып. Түрлі техникалардағы акварель кескіндемесі. Пуантилизм. Пуантилизмнің пайда болуына тарихи анықтама. «Пуантилизм» техникасының ерекшелігі. Түстерді көзбен алмастыру. Таяқшаларда бояуларды механикалық араластырусыз құрамдас түстерді алу ұстанымдары. Түс рефлекстері және оларды «пуантилизм» техникасымен беру жолдары.

9-тақырып. Гуашь кескіндемесіндегі түстердің кереғарлығы. Кескіндеменің жеңіл және ауыр түстері. Бояулардың кереғарлығы туралы түсінік. Кереғарлы түстердің өзара ықпалдасуы мен араласуы. Түс рефлекстері.

10-тақырып. Ақ заттардың кескіндемесі. Ақ заттардың үстіндегі суреттегі түс рефлекстерінің рөлі.

11-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы. Емтихан жұмысына қойылатын негізгі талаптар. Жұмыс кезеңдерінің орындалуы. Жұмыстың аяқталғандығын білдіретін жалпылау және талдап көрсету.

40. 1 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) арнайы терминдер мен түсініктердің мағынасын біледі;
- 2) табиғаттағы түстердің сан-алуандылығын ажыратады;
- 3) күн сәулесінің түс бояуларын, негізгі және құрамды түс, жергілікті бояу, түстің айқын және мол қамтылған жақтарын біледі;
- 4) түстік кереғарлық және олардың құрамдастары болып табылатын, бір-бірін өзара толықтыратын түстерді біледі;
- 5) өзара әсер еткен түс бояуларын, сонымен қатар түстердің рефлекстердің шығуын көреді, біледі;
- 6) тақтайшада күрделі түс реңктерін жасай біледі;
- 7) акварель және гуашьпен жұмыс істеудің өзіндік ерекшеліктерін түсінеді;
- 8) форматтың сипатын ескере отырып композициялық құрылымның негізгі қағидаттарын пайдалана біледі;
- 9) ұзақ және қысқа мерзімді этюдтерді гуашьпен және акварельмен орындау барысында негізгі жұмыс түрлерін игереді;
- 10) зат көлемін түс реңкі арқылы беруді және түстердің жарыққа байланыстылығын түсінеді;

11) алған білім, білік, дағдыларды бейнелеу қызметінің тәжірибесінде жүзеге асыра біледі;

12) қойылымдардың көңіл-күйін беруге арналған мәнерлі шешімдер жасаудың тәсілдерін қолдана біледі;

13) түрлі қарапайым қалыпта тұрған заттарды есте сақтауы бойынша сала біледі.

41. 2 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) заттардың санын ұлғайту арқылы натюрморттарды күрделендіру; түс перспективасы, кескіндемедегі сәуле мен көлеңке, қысқа мерзімді этюдтерді орындау, кескіндемедегі сәндік, интерьердің этюдтерімен жұмыс әдістері, суретте көлемді жеткізудің тәсілдері негізгі тақырыптар болып болып табылады;

2) акварельмен, гуашьпен жұмыс істеу, бейнеленетін заттардың фактурасын жеткізу, шығармашылық этюдтегі стильдеуді жеткізу дағдылары бекітіледі;

3) жарықтың көмегі арқылы кеңістікті жеткізу, жарыққа байланысты заттардың жергілікті түсін өзгерту дағдыларын меңгеру.

42. 2 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Түстану негіздері, өтілген материалдарды қайталау. Пейзаждағы түс-ауа перспективасы. Пленэрде жұмыс істеу.

2-тақырып. Кескіндемедегі түс көлеңкелері «Гризайль». «Гризайль» техникасындағы көлемді пішіндегі сурет заңдылықтары. Натюрморт кескіндемесіндегі рең диапазоны.

3-тақырып. Түс гаммасымен жақындасқан гуашь кескіндемесі. Қарама-қарсылық қатынастағы жақын (немесе жалғызхромды) түс гаммасындағы бояулар үндестігі.

4-тақырып. Кескіндемедегі түс және реңктік кереғарлығы. Бір уақыттағы қарама қарсылық. Кереғарлы бояулардың өзара ықпалы. Бояу кереғарлы рефлексстер рөлі.

5-тақырып. Жартыжылдық сынақ жұмысы. Қорытынды жұмыстың негізгі талаптары. Сынақ жұмыстың орындалу кезеңдері. Этюд жоспарының амалы ретінде детализациялау мен жинақтау.

6-тақырып. Кескіндемесіндегі интерьердің сызықты және әуе перспективасы. Интерьер этюдының кеңістікте жоспарлы берілу амалдары. Әуе перспективаларындағы бейнелеу заңдылықтары.

7-тақырып. Гуашь кескіндемесінің түс-реңк ерекшелігі. Жанасқан болмашы рең диапазоны бар түс гаммасындағы кескіндеме.

8-тақырып. Портрет кескіндемесі Живопись портрета. Акварельмен жанды үлгілеу суретінің заңдылықтары.

9-тақырып. Қысқа мерзімді этюдтердегі кескіндеме. Академиялық жұмыс тәсілдері және «дымқыл» мен «кұрғақтық» техникаларының қосарлануы. Кескіндемедегі стилизациялау мен сәндеу.

10-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы.

43. 2 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) қойылымның жалпы құрылымы мен түстер тізбегіне сараптама жасай біледі;
- 2) қысқа және ұзақ мерзімді этюдтерді орындауда акварель және гуашьпен жұмыс істеудің негізгі тәсілдерін игереді;
- 3) суреттелетін заттар және беттердің қарапайым сипатын беруге оңай фактурасын береді;
- 4) қарапайым геометриялық денелердің көлемін үлгілеуді түсіну негізінде бүркелген маталардың күрделі емес көлемдерін үлгілеуді игереді;
- 5) интерьердің бұрыштық және қарсы алдынан келешегін құрастыру заңдылығын біледі;
- 6) адамның басының пропорцияларын біледі;
- 7) портрет жасау үрдісінде қарапайым ракурсте адамның басының құрылымын құрастыруды игереді;
- 8) күрделі, жақын түс – реңк қатынастарын салыстыра алу және олардың берілу жолдарын игереді;
- 9) әр түрлі түстердің тіркескен үйлесімін түсінеді;
- 10) әртүрлі түстік қатынастар мен әртүрлі реңдік қатынастардың тепе-теңдігін алып беруге икемі болады;
- 11) натюрморттан шығармашылық этюд жасауда кескіндемедегі нақыштау тәсілдері мен сәндік әдістерді қолдана біледі;
- 12) толыққанды әрі аяқталған этюд табысына жету үшін әдістер жиынтығының мәнін түсінеді;
- 13) алған білімдерін, біліктері мен дағдыларын танымдық, тәжірибелік және шығармашылық қызметті меңгеру негізінде пайдалана біледі.

44. 3 сыныптағы Бағдарламалық талаптар:

- 1) білім алушы заттарды көптеген реңктік және түстік сипаттамаларын көруді және жеткізуді, технологиялық кескіндемелік міндеттерді шешуді, натюрморттардағы жылы-суық қатынастарды әзірлеуді үйренеді;
- 2) негізгі назар зат формаларын түс арқылы модельдеуге, жоспарлықты және материалдылықты жеткізуге аударылаы, жұмыстың түрлі тәсілдерімен, кескіндемелік материалдармен, заттардың және олардың бейнелерінің әртүрлі фактураларымен танысу жалғастырылады;
- 3) беттің композициясына, қойылымның кеңістігін анықтауға және заттарды нақты құруға, реңк түсінігіне, колористік шешімге және ұзақ мерзімді жұмысты ретімен, дұрыс жүргізуге үлкен мән беріледі;
- 4) қойылымдар күрделендіріледі, тапсымалар ұзақ мерзімді сипатта болады, әртүрлі материалдармен және техникалармен жұмыс жалғастырылады.

45. 3 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Тұстану негіздерін қайталау. Пленэр кескіндемесіндегі колорит және түс–эуе перспективасы. Пейзаждағы кеңістіктік.

2-тақырып. Алдын ала салынған суретсіз акварельді кескіндеме. Түсті – реңктік дақ, жағу, осы тапсырманың басты бейнелілік құралдары. Кеңістіктегі құрылымдылықтың жиынтығы.

3-тақырып. Гуаш кескіндемесіндегі заттар бейнеленген материалдары мен өзгешеліктер бар фактура. Реңк және түс ерекшеліктері туралы түсінік. Фактураны жеткізудегі гуашпен жұмыс.

4-тақырып. Натюрморт жанрындағы шығармашылық құрылым. Натураға сүйене отырып әртүрлі заттарды нақыштап бейнелеу арқылы шығармашылық құрылысын салу тәсілдері (оңайлату, «жан беру»).

5-тақырып. Жартыжылдық сынақ жұмысы. Сынақ жұмыста академиялық тапсырмаларды орындау кезеңдері. Күрделі натюрморттың аварель кескіндемесіндегі әртүрлі беттердегі фактура.

6-тақырып. Күрделі интерьерер қойылымының этюдты кескіндемесі. Интерьерлік кеңістік пен натюрморттағы сызықтық перспектива бірлігі. Композицияның жоспарлылығы мен түс-реңк бірлігі.

7-тақырып. Гуашпен портрет кескіндемесі. Адамның төс портретінің композициясы. Негізгі көлемдердің пропорционал байланыстары. Портретудің жеке сипаттамасы. Жанды үлгі портреттеуде гуашпен жұмыс істеудің техникалық ерекшеліктері. Әртүрлі түстің реңдерінің максимал алудағы материалдың мүмкіндіктері.

8-тақырып. Акварель кескіндеменің айнаның фактурасы. Емтихандық жұмыстарға дайындық этюдтері. Заттардың айнаға шағылысуы.

9-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы. Күрделі тақырыптық натюрморт кескіндемесіндегі шыны фактурасы және материалдар. Суреттегі заттардың түс пен реңктік ерекшеліктері және олардың айнадағы шағылысуы.

46. 3 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) күрделі композициялық қойылымдар қатарын композициялық, түстік және реңктік тұрғыдан талдай біледі;

2) күрделі натюрморттар мен интерьерлердің құрылымдарындағы сызықтық перспектива заңдылықтарын біледі және қолданады;

3) эуе перспективасы әдістері арқылы көпжоспарлы, күрделі қойылымдарда кеңістікті жеткізе біледі;

4) әр түрлі фактурадағы бейнелерді жеткізе біледі, ол үшін акварель мен гуашпен жұмыс істеу техникасын сауатты тандай біледі;

5) күрделі композициясы мен бояу жұмыстың біткендігін көрсете біледі;

6) жеке дара портреттің үлгілеу сипатын мен жас айырмашылығын жеткізе біледі;

7) жеке дара шығармашылық талаптарды қоя біледі;

8) ойлаған ойға және жұмыстың ерекшелігіне байланысты түсті таңдай білуге нақыштық әдістерді қолдана алады.

51. 4 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) натюрморттармен жұмыс, оларды орындауға қойылатын талаптарды күйшейте отырып жалғастырылады, натюрморттардың анық көрінетін тақырыптық сипаты болады;

2) жанды натураның портретіндегі оқу-шығармашылық міндеттер күрделендіріледі, портреттің тақырыбы арқылы көңіл-күйді жеткізумен мейлінше күрделі ракурстағы адамның белге дейінгі портреті ұсынылады;

3) көпжоспарлы натюрморттарға гипсті модельдер енгізіледі: табақшалар, бетперделер, бет бөліктері мен ұштарын мүсіндеу, тақырыптық натюрмортта гуашьпен сәндік кескіндеме дағдылары бекітіледі.

48. 4 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кіріспе сабақ. Төртінші сыныпқа арналған «Кескіндеме» Бағдарламасымен, керекті материалдармен танысу. Түстану мен әуе перспективаның заңдылықтарын қайталау.

2-тақырып. Алдын ала суретсіз жасалған акварель кескіндемесі. Жұмыс жасауды қабылдау және техника. Күрделі көп деңгейлі жарықтық шарттарындағы көркем бейне ретінде гүл шоғы туралы бүтіндіктің әсері. Түс үндес дақ қысқа мерзімді этюдтегі басты көркемдік құрал.

3-тақырып. Сәндік кескіндеме. Тақырыптық натюрморттағы гуашьпен жұмыс кезіндегі әрлеу тәсілдері. Натюрморттың шығармашылық этюдтегі әртүрлі техникалық тәсілдері.

4-тақырып. Портрет. Жасаралық және жеке дара модельге мінездеме. Портрет жұмысының кезеңдері.

5-тақырып. Жартыжылдық сынақтық жұмыс. Күрделі натюрморттың орындалу кезеңдерінің этюды. Гипстелген дене пішінінің өңдеуіне қоршаған ортаның түс пен жарық жағынан әсері.

6-тақырып. Интерьер кескіндемесі. Интерьердің суретіндегі кеңістік. Сзықты және әуе перспективасының заңдылықтары.

7-тақырып. Тақырыптық портрет. Белдеудің суреті бар құрылымдық портреттің көрінісі. Портреттегі күнделікті жанрадағы тақырып, көңіл күй, элементтер.

8-тақырып. Гипстік модельді жүргізу арқылы гуашьпен күрделі натюрморттың кескіндемесін жасау. Ақ және түрлі түсті беттердегі ақ заттардың кескіндемесінде, түс берудегі өзара ықпалы. Гуашьтық кескіндеме техникасындағы гипстің және сондай материалдардың фактурасы.

9-тақырып. Жылдық емтихан жұмысы. Кескіндеменің қорытынды жұмысындағы академиялық міндеттердің орындалу тәртібі. Шығармашылық жұмыстардың фольклорлы сипаты, бояудың ерекшеліктері, тақырыптық натюрморттың өзіндік атрибуты.

49. 4 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) акварель және гуашьті пайдаланатын академиялық және сәндік кескіндеме жасаудың түрлі тәсілдерін біледі;
- 2) қысқа мерзімді және ұзақ кескіндемедегі этюдтер үшін техникалық әдістері үшін өз алдына таңдап қолдана алады;
- 3) тұстану негізін біледі;
- 4) натураның түстік ерекшеліктерін талдау және шығармашылық тапсырманың түстік мәнін анықтай алады;
- 5) әуе ортасына жарық түстің өзгерістерінің барлық алуантүрлігін түсініп дәлелдей біледі;
- 6) кескіндеуде басты композицияны таба біледі, оны барлық бөліктерін композициялық, мағыналы орталықтарына бағындыра біледі;
- 7) көңіл күйді білдіру үшін түстерді дұрыс қолдана алады;
- 8) әртүрлі материалдардың фактурасын кескіндеу құралдарымен жеткізе біледі;
- 9) күрделі конструкциялардың суретіндегі сызықты перспективаның заңдарын қолдана алады;
- 10) негізгі заңдар және композицияның ережесін біледі;
- 11) қарсы кеменгер тақырыптың ашылуы үшін әр түрлі композициялық құралдарды дәлелді қолдана алады (түстердің кереғарлығы, ырғақ);
- 12) күрделі этюдтердегі, академиялық және шығармашылық міндеттері бар көп жоспарлы қойлымдардың аяқталғандығы мен түстік тұтастыққа қол жеткізе отырып, жалпылау және әуе перспективасының тәсілдерін игерген.

4-тарау. Оқыту нәтижелерін бағалау өлшемдері

50. Үлгерімді бақылаудың мақсаты білім алушының Бағдарламаны игерудегі нәтижелілігін анықтау болып табылады.

Көркемдік білім беруде нәтижелерді бағалау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және байқауларда, көрмелерде алған бағаларынан құралады.

51. Білім алушылардың Бағдарламаны игеруін бақылау сынақ түрінде, жылдық және қорытынды аттестаттау – емтихан түрінде іске асырылады.

Аттестаттау формасы және білім алушыларға қойылатын бақылау-бағдарламалық талаптары:

1) 1 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (реңкі түрлі, қалыпты түстік кереғарлықтағы үш тұрмыстық заттан құралған натюрморттың ұзақ мерзімді этюд), екінші жартыжылдықта: емтихан (бірқалыпты түстік кереғарлықтағы үш-төрт тұрмыстық заттардан құралған натюрморттың ұзақ мерзімді этюді);

2) 2 сынып – бірінші жартыжылдықта: сынақ (бірқалыпты түстік кереғарлықтағы, екі-үш түзу боялған қатпары бар маталардың фонындағы үш-

төрт тұрмыстық заттардан құралған натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi), екiншi жартыжылдықта: емтихан (түстерi жағынан кереғар үш-төрт заттан құралған тақырыптық натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi);

3) 3 сынып – бiрiншi жартыжылдықта: сынақ (сәндiк матаны енгiзе отырып, құстың тұлыбымен заттардан тұратын натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi), екiншi жартыжылдықта: емтихан (көлденең жазықтыққа шыныны енгiзе отырып, «Өнер» тақырыбына арналған натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi);

4) 4 сынып – екiншi жартыжылдықта: сынақ (артқы планға гипстi табақшаны немесе бет әлпеттiң жартысының мүсiнi қойылған, фактурасы және түсi жағынан әртүрлi болатын бiрнеше заттардан құралған натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi), екiншi жартыжылдықта: қорытынды аттестаттау (емтихан) (түсi жағынан кереғар, материалдары әртүрлi, қолданыстағы әртүрлi ұлттық заттардан құралған тақырыптық натюрморттың ұзақ мерзімді этюдi).

52. Бағалау кезiнде педагог бiлiм алушы жұмысының келесi өлшемшарттарын ескередi:

- 1) заттарды парақта сауатты орналастыру (үйлестiру);
- 2) заттардың пропорциясын нақты жеткiзу;
- 3) қарапайым геометриялық формалар сияқты форманың конструктивтi талдауына ие болады;
- 4) заттарды кеңiстiктiкте орналастыру;
- 5) түстi анықтау – түспен форманы анықтау – түспен көлемдi анықтау – түспен кеңiстiктi анықтау;
- 6) заттарды кеңiстiктiкпен, қоршаған ортамен байланыстырып отырып, жарықпен және оның түстiк ерекшелiктерiн ескерiп бейнелеу;
- 7) натюрмортты бейнелеудегi жалпылау, тұтастық;
- 8) жұмыстарды берiлген мерзiмде орындау.

53. Бағалау өлшемшарттары:

1) «5» «өте жақсы» бағасы – жұмысты толық көлемде өте жақсы орындау, көркемдiк сауаттылықтың деңгейiнiң оқу кезеңiне сәйкестiгi, оқу мiндетiнiң толық орындалуы;

2) «4» «жақсы» бағасы – жұмыс сауатты орындалуы, кескiндемелiк сауаттың деңгейi оқыту кезеңiне сәйкес, шамалы қателерi бар, оқу мiндетi орындалған, реңктiк шешiмiнде кiшкене қателiктер жiберiлген;

3) «3» «қанағаттанарлық» бағасы – тапсырманы орындау кезiнде талапқа сәйкес келмейтiн тұстары бар, көркемдiк сауаттың деңгейi оқыту кезеңiне сәйкес, натюрморттың композициялық және түстiк шешiмiнде өрескел қателер жiберiлген;

4) «2» «қанағаттанарлық емес» бағасы – талапқа толық сәйкес келмеу, кескiндемелiк сауаттың деңгейi оқу кезеңiне сәйкес келмейдi, оқу мiндетi орындалмаған;

5) «Сынақ» (баға қойылмайды) – жұмысы оқытудың осы кезеңiнiң деңгейiне сәйкес.